

LITERATURA DO STATYKI BUDOWLI.

(Skróty: C. T. = Czasopismo Techniczne. P. T. = Przegląd Techniczny.)

A. Dzieła ogólne.

- Thullie: Statyka budowl. Wyd. IV. Lwów 1924.
 Thullie: Podręcznik teorji mostów. 3 tomy. Lwów.
 Karasiński: Wytrzymałość tworzyw. Wyd. II. Warszawa 1920.
 Huber: Statyka wykreslna. (Litogr.). Lwów 1909.
 Bogucki: Wykłady statyki budowl. (Litogr.). Lwów 1911.
 Miller: Statyka budowl. (Litogr.). Warszawa 1922.
 Bryła: Podręcznik statyki budowl. Wyd. II. Lwów i Warszawa 1925.
 Popławski: Statyka wykreslna. Warszawa 1917.
 Timoszenko-Huber: Wytrzymałość materiałów. Lwów 1922.
 Pigeaud: Cours de mécanique appliquée. Paryż 1915.
 Rousselet et Aimé Petitot: Stabilité des constructions usuelles. 1926.
 Vierendeel: Stabilité des constructions. Louvain 1912.
 Koechlin: Applications de la statique graphique. Paryż.
 Flamant: Stabilité des constructions. Paryż 1909.
 Fontviola: Les méthodes modernes de la résistance des matériaux. Paryż 1920.
 Andrews Ewert: The theory and design of structures. Londyn 1913.
 Timoshenko and Lessels: Applied elasticity. Pittsburg 1926.
 Waldran Percy: The principles of structural mechanics. Londyn 1912.
 Swain: Structural engineering. New York 1924.
 Prescott: Applied elasticity. Londyn 1924.
 Case: The strength of materials. 1925.
 Müller-Breslau: Die graphische Statik der Baukonstruktionen. Wyd. V. Berlin 1924.
 Müller-Breslau: Die neueren Methoden der Festigkeitslehre und der Statik der Baukonstruktionen. Wyd. V. Berlin 1924.
 Mehrtens: Vorlesungen über Statik der Baukonstruktionen und Festigkeitslehre. Lipsk 1909.
 Henneberg: Graphische Statik der starren Systeme. Lipsk i Berlin 1911.
 Fischer: Statik und Festigkeitslehre. Berlin 1926.
 Kaufmann: Statik. Berlin 1923.
 Kirchhof: Statik der Bauwerke. Berlin 1921.
 Otzen: Praktische Winke zum Studium der Statik. Wyd. III. Berlin 1921.
 Pirlet: Compendium der Statik der Baukonstruktionen. Berlin 1921.
 Saliger: Praktische Statik. Wiedeń 1921.
 Timoszenko: Sbornik zadacz po soprotiwleniju materjałow. Kijów 1910.
 Timoszenko: Kurs teorji uprugosti. 1914—1916.
 Czerepaszynskij: Stroitielnaja mechanika. Petersburg 1904.
 Belżeckij: Statika sooruzenij. Petersburg 1915.

B. Ustroje płaskie statycznie wyznaczalne.

- Thullie: Analityczne wyznaczenie najniekorzystniejszego obciążenia belki prostej. P. T. 1887.
 Karasiński: Ilokrrotność hiperstatyczności ustrojów prętowych. P. T. 1925.
 Balicki: Studium nad belkami z drugorzędnym zawieszeniem. C. T. 1902.
 Balicki: Linie wpływowe dla belek trzypasowych. C. T. 1903.
 Bryła: Obliczenie płatwi przegubowych. Warszawa 1911.
 Chmielowiec: Wykres największych sił poprzecznych w belce prostej z poprzecznikami i największych sił wewnętrznych w krzyżulcach belki kratowej. C. T. 1926.
 Frank: Dreigelenkbogenbrücken aus Beton. Stuttgart 1916.
 Färber: Dreigelenkbogenbrücken. Stuttgart 1908.

C. Kratownice przestrzenne.

- Bryła: Obliczanie kopuł płaszczowych. Lwów 1910.
 Bryła: Systemy dachów więzwarowych jako kratownice przestrzenne. Lwów 1911.
 M. Mayor: La statique graphique des systèmes de l'espace. 1910.
 Föppl: Das Fachwerk im Raume. Lipsk 1892.
 Zimmermann: Über Raumbachwerke. Berlin 1901.
 Schlink: Statik der Raumbachwerke. Lipsk i Berlin 1907.
 Marcus: Strebenlose Raumbachwerke und verwandte Gebilde. Berlin 1914.
 Millies: Räumliche Viereckrahmen. Berlin 1927.
 Ryszkow: Mostowja fierny kak prostranstiennaja sistemy. Kijów 1908.

D. Naprężenia drugorzędne.

- Pareński: Wyniki badań naprężeń drugorzędnych. P. T. 1923.
 Thullie-Chmielowiec: Przybliżony sposób badania naprężeń drugorzędnych. C. T. 1928.
 Thullie-Chmielowiec: Linie wpływowe naprężeń drugorzędnych. C. T. 1928.
 Chmielowiec: Projektowanie przekroju pasów kratownicy z uwzględnieniem naprężeń drugorzędnych. P. T. 1927.
 Bažant: Influence du système de triangulation sur les efforts secondaires. Praga 1922.
 Grimm: Secondary stresses in bridge trusses. New York 1908.
 Abo: Secondary stresses in bridges. 1925.

- Manderla: Die Berechnung der Secundärspannungen. Allg. Bztg. 1880.
 Engesser: Die Zusatzkräfte u. Nebenspannungen eiserner Fachwerkbrücken. Berlin 1893.
 Mohr: Die Berechnung der Fachwerke mit starren Knotenpunkten. Civilingenieur 1892.
 Patton: Beitrag zur Berechnung der Nebenspannungen. Zeitschrift für Arch.- u. Ingenieurwesen. 1902.
 Gehler: Die Ermittlung der Nebenspannungen. Berlin 1910.
 Rok: Nebenspannungen infolge vernieteter Knotenpunktverbindungen. (Bericht der Gruppe V der Technischen K. V. S. B.). Schw. Bztg., 1922.
 Patton: Rasczot siern s zóstkimi ułzami. 1901.
 Pieriedierij: Wlijanie zóstkosti ułzow na usilja i naprjaženja. 1904.

E. Ustroje hiperstatyczne wogóle. Belki ciągłe.

- Thullie: Podręcznik teorii mostów. Tom II. Lwów 1906.
 Thullie: O wykreślnem oznaczeniu sił działających w belce dwuprzęsłowej. P. T. 1884.
 Huber: Z teorii belki ciągłej. C. T. 1925.
 Huber: Równanie pięciu momentów. C. T. 1927.
 Karasiński: Ogólne równanie pięciu momentów. P. T. 1927.
 Karasiński: Ogólne wzory Clere'a i Clapeyrona. P. T. 1927.
 Jasiński: Linje wpływowe belek ciągłych kratowych. C. T. 1920.
 Jasiński: Linje wpływowe belek ciągłych na sprężystości ugialnych podporach. C. T. 1911.
 Bryła: Teoria belek dwukrotnie wzmocnionych. C. T. 1911.
 Brzozowski: Linje wpływowe belek na sprężystych podporach. C. T. 1927.
 Brzozowski: Belka poziomo utwierdzona i łuk bezprzegubowy. Życie Techniczne. 1922.
 Kluz: Ustroje hiperstatyczne o elementach prostych. C. T. 1927.
 Miłaszewski: Belka ciągła na podporach sprężystości ugialnych i obracalnych. 1928.
 Bartoszewicz: Nowy sposób wykreślny rozwiązywania ustrojów statycznie niewyznaczalnych. Lwów 1928.
 Nachtergal: Déformation des pièces fléchies. Paryż.
 Thomas: Calcul des constructions continues à éléments droits. Paryż 1925.
 Swain: On a new principle in the theory of structures. Am. Soc. of C. E. Vol. 83. New York 1920.
 Church: Mechanics of internal work. New York 1910.
 Hudson Clarence: Deflections and statically indeterminate stresses. New York 1911.
 Bazali: Die Berechnung der durchlaufenden Balken. 1911.
 Arnstein: Einflußlinien statisch unbestimmter Fachwerke. Berlin 1912.
 Mohr: Abhandlungen aus dem Gebiete der technischen Mechanik. Berlin 1913.
 Suter: Berechnung des kontinuierlichen Balkens. Berlin.
 Pirlot: Compendium der Statik der Baukonstruktionen. Berlin 1921.
 Buchholz: Theorie und Berechnung der statisch unbestimmten Tragwerke. 1921.
 Baszynskij: Nowyj metod rasczota bałok. Kijów 1913.

F. Łuki.

- Thullie: Łuki i wieszary. Lwów 1918.
 Kłoś: Materiały do projektowania bezprzegubowych łuków parabolicznych. 1922.
 Vetulani: Wyznaczenie nateżeń normalnych w łukach płaskich. C. T. 1911.
 Chmielowiec: Studja nad najkorzystniejszym kształtem wieszarów i łuków. 1928.
 Cain: Theory of steel concrete arches and of vaulted structures. New York 1918.
 Färber: Der Gewölbebau. 1916.
 Tolkmitt: Leitfaden für das Entwerfen und die Berechnung gewölbter Brücken. 1912.
 Weyrauch: Elastische Bogenträger. Stuttgart 1911.
 Schönhöfer: Verfahren mit konstanten Bogengrößen. Berlin 1911.
 Strassner: Der Bogen und das Brückengewölbe. Berlin 1927.
 Strassner: Der durchlaufende Bogen. Berlin 1919.
 Kirchhoff: Zweigelenbogen als statisch unbestimmtes Hauptsystem. Berlin 1911.
 Kirchhoff: Beiderseits eingespannte Fachwerkbogen. Berlin 1912.

G. Ramy.

- Thullie: Teoria ram. Lwów 1916.
 Thullie: Rama prostokątna dwuprzegubowa. 1918.
 Huber: Wzory obliczenia ramy prostokątnej. 1924.
 Pazirski: Wzory do obliczania ramy pojedynczej bezprzegubowej. C. T. 1913.
 Paszkowski: Belki ciągłe w ramownicach piętrowych. P. T. 1923.
 Marcichowski: Ramy w budownictwie betonowym. 1912.
 Bryła: Obliczenie podwójnej ramy symetrycznej. 1920.
 Brzozowski: Belka obustronnie sprężysto utwierdzona o dowolnej sztywności i jej zastosowanie do ram i belek ciągłych. C. T. 1924.
 Berdo: Z teorii płaskich utworów ramowych. P. T. 1926.
 Milkowski: O ramach wieloprzęsłowych. P. T. 1920.
 Fatio: Statique des constructions à angles rigides. Paris.
 Gehler: Der Rahmen. Wyd. II. Berlin 1919.
 Mohr: Beitrag zur Berechnung der Rahmenträger. Berlin 1915.
 Kleinlogel: Rahmenformeln. 1923.
 Kleinlogel: Mehrstielige Rahmen. Berlin 1924.
 Meier-Leibnitz: Berechnung einfacher und mehrfacher Rahmen. Stuttgart 1918.
 Strassner: Neuere Methoden. Band I. Berlin 1925.

Strassner: Tabellen für die Einflußlinien und die Momente des durchlaufenden Rahmens. 1922.

Nakouz: Die Berechnung mehrstiegliger Rahmen. Berlin 1915.

H. Belki bezprzekątniowe.

Balicki: Linje wpływowe belek Vierendeel'a. C. T. 1910.
 Bryła: Obliczenie wykresne belek o kracie czworokątnej. Lwów 1910.
 Vierendeel: Théorie générale des poutres Vierendeel. Paryż 1900.
 Vierendeel: Calcul des poutres Vierendeel. 1912.
 Joyant: Note sur le calcul de stabilité des ponts en arcades. Bruksela 1902.
 Paton: Über diagonallose Träger (Bauart Vierendeel). Berlin 1907.
 Freytag: Gesetzmäßigkeiten in der Statik des Vierendeelträgers. Berlin 1911.
 Reich: Vierendeelträger mit parallelen Gurten. Wiedeń 1911.
 Mann: Das strebenlose Ständerfachwerk. Lipsk 1912.
 Krišo: Statik der Vierendeelträger. 1922.
 Vincenz: Der Vierendeelträger. Praga 1917.
 Podolskij: Besraskosnyja fierny. Moskwa 1909.
 Abramow: Fierny arkady. Petersburg 1904.
 Nikolaj: Besraskosnyja fierny. Petersburg 1905.

I. Parcie ziemi.

Skibiński: Mury oporowe i podporowe. Lwów 1921.
 Thullie i Kuryłło: O wyznaczeniu parcia ziemi sposobem Färbera. C. T. 1920.
 Bryła: Obliczenie parcia ziemi na przyczółki mostowe. Warszawa 1920.
 Krzeczkowski: Ciśnienie w gruntach. P. T. 1921.
 Boussinesq M. L.: Poussée des terres. Paryż 1918.
 Réal J.: Poussée des terres, stabilité des murs de soutènement. Paryż 1903.
 Sprague E.: Stability of masonry. Londyn 1915.
 Müller-Breslau: Erddruck auf Stützmauern. Stuttgart 1906.
 Skibiński: Das Gleichgewicht des rolligen Materiales. Wiedeń 1917.
 Kroy H.: Erddruck, Erdwiderstand und Tragfähigkeit des Baugrundes in größerer Tiefe. Berlin 1918.

J. Kominy fabryczne.

Pawłowski: Komin fabryczny. Warszawa 1912.
 Skwarczyński: Podręcznik budowlany. Lwów. Wyd. III. 1928.
 Lefèvre Victor: Les cheminées usines (le Genie Civ. 1900).
 Merriman Jacoby: Vol. IV. Higher structures.
 Bastine: Berechnung und Bau hoher Schornsteine.
 Bazali: Berechnung freistehender Schornsteine.

K. Teorja żelbetu.

Thullie: Teorja żelbetu. Lwów 1915.
 Kuryłło: Żelbetnictwo. Lwów 1925.
 Jurkowski: Żelbetnictwo. Warszawa 1914.
 Paszkowski: Żelbetnictwo. (Litogr.). Warszawa 1922.
 Kłos: Wzory obliczeń zeskładów żelbetowych. Warszawa 1924.
 Nadto wiele artykułów w Czasopiśmie Technicznym, Przeglądzie Technicznym i Robotach Publicznych, głównie prof. Thulliego, Hubera, Paszkowskiego, Marcichowskiego, Kłosa, Kuryłły, Łazoryka i w. i.
 Aubry: Calcul du béton armé.
 Tedesco et Maurel: Béton et ciment armé. Paryż 1911.
 Christophe: Le béton armé. Paryż 1902.
 Mesnager: Cours de béton armé. Paryż 1921.
 Nivet A.: Méthode du calcul du béton armé. Paryż 1908.
 Magny A. V.: La construction en béton armé. Paryż 1914.
 Devedac: Application de la résistance des matériaux au calcul du beton armé. Paryż 1920.
 Dumontier: Méthode pratique pour le calcul du béton armé. Paris 1925.
 Baudart C.: Béton armé. Paryż 1924.
 Charles Amar: Ciment armé. 1925.
 Tourneure: Principles of reinforced concrete construction. Nowy Jork.
 Mörsch: Eisenbetonbau. Wyd. V. Stuttgart 1920.
 Probst: Vorlesungen über Eisenbetonbau. Berlin 1923.
 Frank: Eisenbetonbau. Wyd. III. Stuttgart 1920.
 Saliger: Der Eisenbeton. Wyd. IV. Stuttgart 1920.
 Hager: Theorie des Eisenbetons. Berlin 1916.
 Emperger: Handbuch für Eisenbetonbau. Berlin 1921.

Przepisy

dotyczące obliczeń statycznych w budownictwie lądowym.

zatwierdzone przez Ministra Robót Publ. rozp. Nr. VII. 693/27 z d. 2. września 1927.
(Z przykładami.)

1. Obciążenia i siły zewnętrzne.

§ 1. Przy obliczaniu statycznym konstrukcyj budowlanych należy uwzględnić następujące obciążenia:

- ciężar stały, tj. ciężar własny konstrukcji, oraz tych części konstrukcyjnych, które stale na nią działają,
  - ciężar zmienny (użytkowy) określony przeznaczeniem budowli,
  - obciążenie śniegiem,
  - parcie wiatru,
  - parcie ziemi lub wody;
- nadto uwzględnić należy następujące działania fizyczne:
- wpływ zmian ciepłoty,
  - wpływ skurczu i pęcznienia materiałów.

§ 2. Ciężar własny materiałów.

Ciężar własny materiałów przyjmować należy w obliczeniach w następujących wielkościach:

1. Drzewo suche (zawierające około 15% wilgoci).

Drzewo bukowe	750 kg/m^3	Drzewo sosnowe i modrze-	
" dębowe	850 "	wiowe	650 kg/m^3
" jodłowe	600 "	Drzewo świerkowe	550 "

2. Metale.

Bronz (spiż)	8600 kg/m^3	Nikiel	8800 kg/m^3
Cyna	7400 "	Ołów	11400 "
Cynk lany	6900 "	Stal	7860 "
" walcowany	7200 "	Żelazo spawane	7800 "
Glin	2600 "	" zlewne	7850 "
Miedź	8900 "	Żeliwo	7300 "
Mosiądz	8600 "		

3. Kamienie naturalne.

Bazalt	3000 kg/m^3	Porfir	2800 kg/m^3
Granit	2800 "	Sjenit	2800 "
Marmur	2700 "	Wapień zwykły	2500 "
Piaskowiec ciężki	2700 "	" porowaty	2000 "
" lekki	2400 "		

4. Ziemie.

Gлина sucha	1600 kg/m^3	Тłúczeń z kamienia lek-	
" mokra, nasyc. wodą	2000 "	kiego	1600 kg/m^3
Piasek suchy	1600 "	Ziemia roślinna sucha	1400 "
" nasyc. wodą	2000 "	" " mokra	1800 "
Тлу́czeń z kamienia cięż-		Зві́р rzeczny suchy	1700 "
kiego	1800 "		

5. Mur ceglany.

Z cegły zwykłej na zapr. wapiennej	1600 kg/m^3	Z cegły dziurawki . . .	1300 kg/m^3
Z cegły zwykłej na zapr. cement-wapiennej . . .	1650 "	Z cegły dziurawki poro- watej	1000 "
Z cegły zwykłej na zapr. cementowej	1700 "	Z cegły korkowej . . .	600 "
Z cegły porowatej . . .	1100 "	Z cegły piaskowo-cemen- towej	2100 "
		Z zendrówek i klinkierów	1900 "

6. Beton.

Zwykły	2200 kg/m^3	Żuźłowy wielkopieczowy .	2200 kg/m^3
Ceglany	1800 "	Wzmocniony (żelbet) . .	2400 "
Żuźłowy lekki	1300 "		

7. Zaprawy.

Wapienna	1700 kg/m^3	Cementowa	2100 kg/m^3
Wapienno-cementowa .	1900 "	Gipsowa	1000 "

8. Pomocnicze materiały budowlane.

Asfalt lany	1200 kg/m^3	Linoleum	1200 kg/m^3
" ubijany	1800 "	Szkło dęte	2600 "
Gruz (tłuczeń) ceglano- wapienny	1400 "	" lane	2900 "
Ksylolit	1400 "	Terazzo	2000 "
Korkowe płyty	330 "	Zużel koksowy ubity . .	1000 "

9. Paliwa.

Antracyt	1700 kg/m^3	Węgiel brunatny . . .	750 "
Drwa w polanach miękkie	350 "	" czarny	900 "
" " twarde	400 "	" w brykietach . . .	1000 "
Koks	500 "	" drzewny	250 "
Torf	600 "	Wosk	970 "

10. Płody roślinne.

Buraki	650 kg/m^3	Proso, gryka	850 kg/m^3
Cukier	750 "	Siano, słoma	80 "
Groch	850 "	" prasowane	280 "
Jęczmień	640 "	Słód	530 "
Kawa	700 "	Trawa, koniczyna . . .	350 "
Mąka w workach . . .	700 "	Ziemniaki	700 "
Owies	450 "	Żyto, pszenica	750 "
Owoce	350 "		

11. Niektóre inne obciążenia.

Cement w beczkach . .	1500 kg/m^3	Papier	1100 kg/m^3
Książki i papier (z uwzgl. przestrzeni wolnych) .	800 "	Sól w workach	1200 "
Lód	750 "	Wetna	1300 "

12. Niektóre zwierzęta.

Koń	sztuka 500 kg	Wieprz	sztuka 200 kg
Krowa	" 600 "	Wół roboczy	" 650 "
Owca	" 80 "	" karmny	" 800 "

13. Celem wyznaczenia ciężaru własnego muru ceglanego γ_c wystarczy określić ciężar własny cegły γ_c i ciężar własny zaprawy γ_z ; ciężar własny muru γ_m można przyjąć wtedy:

$$\gamma_m = \frac{2}{3} \gamma_c + \frac{1}{3} \gamma_z.$$

14. O ile dla obliczenia mają być przyjęte ciężary jednostkowe wyższe niż podane w ust. 5., należy dla wyznaczenia ciężaru własnego muru ceglanego wykonać ciało próbne o objętości $1 m^3$ z danego materiału ceglanego z zastosowaniem zwykłych spoin o grubości do $1,2 cm$ i ciało to zważyć. Ilość wody, potrzebnej do zarobienia zaprawy i zwilżenia cegieł, należy odmierzyć, a ciężar jej odjąć od ciężaru ciała próbnego.

15. W razie użycia materiałów powyżej niewymienionych należy ciężar jednostkowy przyjąć wedle norm ogólnie przyjętych, ewentualnie oznaczyć próbami.

§ 3. Ciężar własny stropów.

Ciężar własny stropów przyjmować należy wedle następującej tablicy:

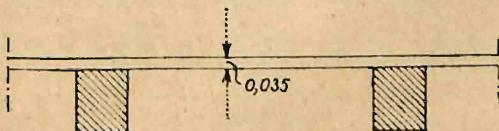

Fig. 596.

1. Strop drewniany belkowy z podłogą pojedynczą z desek (fig. 596) $70 kg/m^2$

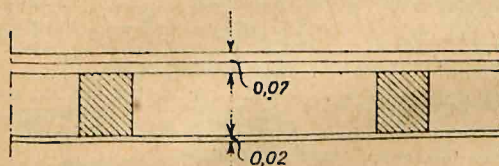

Fig. 597.

2. Strop drewniany belkowy z podłogą podwójną (bez podsypki) i z sufitem (fig. 597) $90 kg/m^2$

Fig. 598.

3. Strop drewniany belkowy z podsypką 10 cm, podłogą, trzcinowaniem i wyprawą (fig. 598) $250 kg/m^2$

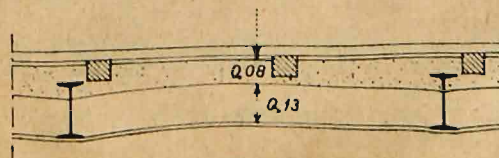

Fig. 599.

4. Strop sklepiony z cegieł zwykłych między dźwigarami z nadpodsypką 8 cm w kluczu przy odstępach dźwigarów do $1,50 m$ (fig. 599) $450 kg/m^2$

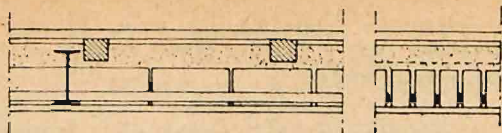

Fig. 600.

5. Strop ceglany płaski z cegieł porowatych między dźwigarami o grubości $\frac{1}{2}$ cegły z wkładkami żelaznymi z nadsypką i podłogą (fig. 600) . . . . . 350 kg/m^2

6. Strop ceglany płaski z cegły pełnej między dźwigarami o grubości $\frac{1}{2}$ cegły z wkładkami żelaznymi z nadsypką i podłogą (fig. 600) . . . . . 400 kg/m^2

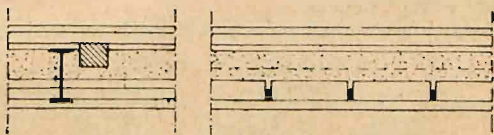

Fig. 601.

7. Strop ceglany płaski z cegieł porowatych między dźwigarami o grubości $\frac{1}{4}$ cegły z wkładkami żelaznymi z nadsypką i podłogą (fig. 601) . . . . . 320 kg/m^2

8. Strop ceglany płaski z cegieł pełnych między dźwigarami o grubości $\frac{1}{4}$ cegły z wkładkami żelaznymi, nadsypką i podłogą 350 kg/m^2

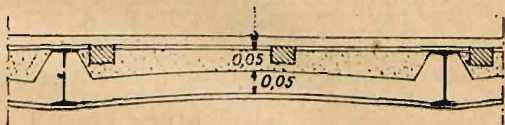

Fig. 602.

9. Strop sklepiony Moniera, grubości 5 cm w kluczu z nadsypką 5 cm nad kluczem (fig. 602) . . . . . 350 kg/m^2

Fig. 603.

10. Strop płytowy Moniera, grubości 6 cm z nadsypką i wyprawą (fig. 603) . . . . . 420 kg/m^2

W powyższych stropach przyjęto wszędzie podłogę drewnianą.

W razie użycia innych stropów lub innych ciężarów należy uzasadnić przyjęty ciężar stropów.

W ciężar ten nie jest wliczony ciężar osobnych podciągów stropowych.

§ 4. Ciężar własny dachów.

1. Ciężar własny pokrycia dachowego na m^2 pochyłej powierzchni dachów bez więzarów i płatwi, natomiast z uwzględnieniem odeskowania i krokwi, przyjmować należy wedle następującej tablicy:

Rodzaj pokrycia:

Ciężar
w kg/m^2

Gontem	40
Dachówką ceglana, zakładkowa	65
„ holenderską	80
„ rzymską	100
„ karpiówką	70
„ „ podwójną	120
„ cementową	75
Lupkiem na łątach, angielskie	45
„ „ deskowaniu	55
„ „ łątach, niemieckie	65
Papą pojedynczą bez piasku	35
Warstwowcem (cementem drzewnym) z warstwą żwiru o grub. 8 cm	180
Blachą na deskowaniu	40
Słomą lub trzcina	80
Szkłem na listwach żelaznych zwykłym o grub. 5 mm	25
„ „ drutowem	30
Każdy 1 mm szyby ponad 5 mm zwiększa ciężar o	3

2. Ciężar płatwi i więzarów przyjmować należy odpowiednio do materiału i konstrukcji tychże. W normalnych wypadkach przyjmować można ciężar własny więzarów na $1 m^2$ rzutu poziomego:

Drewnianych	20—30 kg/m^2
„ o rozpiętościach większych (ponad 20 m)	30—45 „
Żelaznych lekkich	15—20 „
„ ciężkich	20—30 „
„ łukowych do rozpiętości 40 m	15—25 „
„ „ do rozpiętości 60 m	do 45 „
Kopuł żelaznych płaszczowych	10—25 „

§ 5. Obciążenie zmienne (użytkowe).

1. Obciążenia zmienne stropów:

 kg/m^2

Mieszkania zwykłe	200
Mieszkania w małych domkach przy rozpiętości stropów poniżej 5 m	150
Strych zwykły, nieobciążony konstrukcją dachu	125
Sale szkolne	300
Teatry, kinoteatry	400
Sale gimnastyczne	500
Lokale handlowe (sklepy) w parterze	500
„ „ na piętrach	400
„ „ biurowe, restauracje itd.	300
Budynki fabryczne conajmniej	500
(o ile nie przewiduje się większych obciążeń — por. ust. 6).	
Schody domów mieszkalnych	400
„ gmachów publicznych i lokali handlowych	500
Korytarze w budynkach użyteczności publicznej	400
Stropy pod przejazdami, obciążone wozami ciężkimi	800
Dachy płaskie (najwyżej 1:20) łącznie z wiatrem i śniegiem, o ile mogą być obciążone przez ludzi (np. tarasy)	250
Balkony	500

2. Nacisk poziomy na poręcze balkonów w domach mieszkalnych $50 kg/m$ b.
 „ „ „ „ „ w teatrach itp. . . . . 80 „

3. Ciężar lekkich ścianek działowych (drewnianych, z cegieł lekkich itd.), o grubości najw. 7 cm, które mogą być następnie przestawiane, wystarczy uwzględnić, przyjmując dodatkowe obciążenie $70 kg/m^2$ stropu.

4. Przy obliczaniu sal bibliotecznych, archiwów itp. przyjmować należy obciążenie 500 kg/m^3 objętości szaf i półek.

5. Obliczenie pokrycia dachu w miejscach, na których może stać człowiek, należy przeprowadzić: a) na ciężar śniegu i wiatru, b) na ciężar skupiony (człowieka z narzędziami 100 kg), — i uwzględnić niekorzystniejsze z obu obciążeń.

Przykład. Obliczyć krokwie dachu o nachyleniu połaci $1:5$. Krycie blachą na deskowaniu. Odstęp krokwi $a = 1,10 \text{ m}$. Rozpiętość krokwi $l = 3,00 \text{ m}$.

Obciążenie na 1 m^2 dachu pochyłego:

$$\begin{aligned} \text{ciężar pokrycia, deskowania i krokwi} & g_0 = 40 \text{ kg/m}^2 \\ \text{ciężar śniegu } s_1 = s \cos \alpha = 80 \cos 11^\circ 20' & = \approx 80 \text{ kg/m}^2 \\ \text{razem } g & = 120 \text{ kg/m}^2 \end{aligned}$$

Parcie wiatru (j. niżej):

$$n = w_0 \sin \alpha = 100 \sin 11^\circ 20' = \approx 20 \text{ kg/m}^2.$$

Składowa obciążenia prostopadła do połaci dachu:

$$g \cos \alpha = 120 \cos 11^\circ 20' = \approx 120 \text{ kg/m}^2.$$

Składowa równoległa do połaci dachu:

$$g \sin \alpha = 120 \sin 11^\circ 20' = \approx 24 \text{ kg/m}^2.$$

$$g_0 \sin \alpha = 40 \sin 11^\circ 20' = \approx 8 \text{ kg/m}^2.$$

Obciążenie na 1 m b. krokwi:

$$\begin{aligned} g_0 &= 40 \times 1,1 = 44 \text{ kg/m b.}, \\ g_1 &= 120 \times 1,1 = 132 \text{ kg/m b.}, \\ g_2 &= 24 \times 1,1 = \approx 27 \text{ kg/m b.}, \\ n &= 20 \times 1,1 = 22 \text{ kg/m b.} \end{aligned}$$

Momenty zginające:

a) skutkiem ciężaru stałego: $M_0 = \frac{1}{8} \times 44 \times 3,00^2 = 49,5 \text{ kgm}$;

b) skutkiem ciężaru własnego i śniegu: $M_1 = \frac{1}{8} \times 132 \times 3,00^2 = 148,5 \text{ kgm}$;

c) skutkiem parcia wiatru: $M_w = \frac{1}{8} \times 22 \times 3,00^2 = 24,75 \text{ kgm}$.

Całkowite obciążenie równoległe do połaci dachu: $G_2 = 27 \times 3,00 = 81 \text{ kg}$.

Ciężar człowieka z narzędziami jako pionowa siła skupiona $P = 100 \text{ kg}$.

Składowa prostopadła do połaci dachu: $P_1 = P \cos \alpha = 100 \cos 11^\circ 20' = 98 \text{ kg}$.

Składowa równoległa do połaci dachu: $P_2 = P \sin \alpha = 100 \sin 11^\circ 20' = \approx 20 \text{ kg}$.

Moment zgięcia skutkiem obciążenia ciężarem skupionym:

$$M_2 = \frac{1}{8} \times 98 \times 3,00 = 73,5 \text{ kgm}.$$

Obciążenie ciężarem własnym, śniegiem i parciem wiatru:

$$M = 148,5 + 24,75 = 173,25 \text{ kgm}, \quad G_2 = 81 \text{ kg};$$

obciążenie ciężarem własnym i człowiekiem z narzędziami:

$$M = 49,5 + 73,5 = 123,0 \text{ kgm},$$

$$N = 20 + 8 = 28,0 \text{ kg}.$$

Wypadek pierwszy jest niekorzystniejszy.

Przyjęto wymiar krokwi $12 \times 10 \text{ cm}$ $F = 120 \text{ cm}^2$, $W = 240 \text{ cm}^3$.

Największe naprężenie:

$$\sigma = \frac{N}{F} + \frac{M}{W} = \frac{81,0}{120} + \frac{173,25}{240} = 0,7 + 72,2 = 72,9 \text{ kg/cm}^2.$$

6. W fabrykach o ruchu cięższym i w magazynach należy uwzględnić potrzebne obciążenie w każdym wypadku z osobna i umieścić w pobliżu wykonanej konstrukcji napis, podający wielkość przyjętego obciążenia. Wstrząśnienia maszyn należy uwzględnić, mnożąc ciężar tychże przez współczynnik dynamiczny, wynoszący zazwyczaj od 1,5 (np. maszyny rotacyjnej) do 4,0 (np. turbiny parowej). Należy przyjmować go w każdym wypadku indywidualnie, zależnie od rodzaju maszyn.

7. Dla obliczenia słupów, podciągów, fundamentów itp. konstrukcyj, na które przenosi się ciężar szeregu pięter, należy w najwyższym piętrze przyjąć pełną wartość najniekorzystniejszego obciążenia ruchomego, w następnych

pietrach natomiast obniżać je kolejno o 10%, 20% itd. Redukcja taka dojść jednak może najwyżej do 40% całkowitego obciążenia, poczem stale należy wciągać w rachunek 60% tegoż. O ile do obciążenia zmiennego wliczono ciężar lekkich ścianek przedziałowych wedle 3, należy go przy tej redukcji wliczyć do ciężaru stałego. Przy obliczeniu magazynów redukcji powyższej uwzględniać nie należy.

Przykład. Na murach zewnętrznych budynku (fig. 604) spoczywa dach i stropy. Obciążenie dachu przenosi się w połowie bezpośrednio na ściankę kolankową 30 cmgr., w połowie zaś na tramy. Belki stropowe wchodzą w mur 30 cm, tak, że ich oddziaływanie zaczepiają w odległości 15 cm od wewnętrznej krawędzi muru. Osiowy odstęp filarów okiennych wynosi 4,8 m. Ciężar muru wynosi 1,6 t/m³. Stropy wedle fig. 599, strop najwyższy fig. 602.

Obciążenie murem:

$$G_1 = 4,3 \times 1,5 \times 0,3 \times 1,6 = 3,1 \text{ t},$$

$$G_2 = G_3 = (4,3 \times 3,4 - 2 \times 2,2) \times 0,45 \times 1,6 = 6,9 \text{ t},$$

$$G_4 = (4,3 \times 3,8 - 2 \times 2,6) \times 0,6 \times 1,6 = 10,7 \text{ t},$$

$$G_5 = (4,3 \times 3,5 - 2 \times 2,3) \times 0,6 \times 1,6 = 10,1 \text{ t},$$

$$G_6 = (4,3 \times 3,6 - 2 \times 2,4) \times 0,75 \times 1,6 = 12,8 \text{ t},$$

$$G_7 = \left[(4,3 \times 3,3 - 1,5 \times 0,8) \times 1,05 - \frac{0,75 \times 1,5}{2} \times 1,0 \right] \times 1,6 = 21,1 \text{ t},$$

$$G_8 = 4,3 \times 0,8 \times 1,35 \times 1,6 = 7,5 \text{ t}.$$

Oddziaływanie dachu i stropów:

$$A_1' = 4,3 \times \frac{7,17}{2} \times 0,24 = 3,7 \text{ t},$$

$$A_2' = 4,3 \times \frac{5,9}{2} \times 0,35 = 4,5 \text{ t},$$

$$A_3' = A_4' = 4,3 \times \frac{5,9}{2} \times 0,45 = 5,7 \text{ t},$$

$$A_5' = A_6' = 4,3 \times \frac{5,68}{2} \times 0,45 = 5,5 \text{ t},$$

$$A_7' = 4,3 \times \frac{5,45}{2} \times 0,45 = 5,3 \text{ t}.$$

Oddziaływanie stropów skutkiem obciążenia użytkowego:

$$A_2'' = 4,3 \times \frac{5,9}{2} \times 0,125 = 1,6 \text{ t},$$

$$A_3'' = 4,3 \times \frac{5,9}{2} \times 0,200 = 2,6 \text{ t},$$

$$A_4'' = 2,6 - 10\% = 2,4 \text{ t},$$

$$A_5'' = 4,3 \times \frac{5,68}{2} \times (0,2 - 20\%) = 2,0 \text{ t},$$

$$A_6'' = 4,3 \times \frac{5,68}{2} \times (0,2 - 30\%) = 1,7 \text{ t},$$

$$A_7'' = 4,3 \times \frac{5,45}{2} \times (0,5 - 40\%) = 3,5 \text{ t}.$$

Całkowite obciążenie filarów stropami wynosi zatem:

$$A_2 = 4,5 + 1,6 = 6,1 \text{ t},$$

$$A_3 = 5,5 + 2,0 = 7,5 \text{ t},$$

$$A_4 = 5,7 + 2,6 = 8,3 \text{ t},$$

$$A_5 = 5,5 + 1,7 = 7,2 \text{ t},$$

$$A_6 = 5,7 + 2,4 = 8,1 \text{ t},$$

$$A_7 = 5,3 + 3,5 = 8,8 \text{ t}.$$

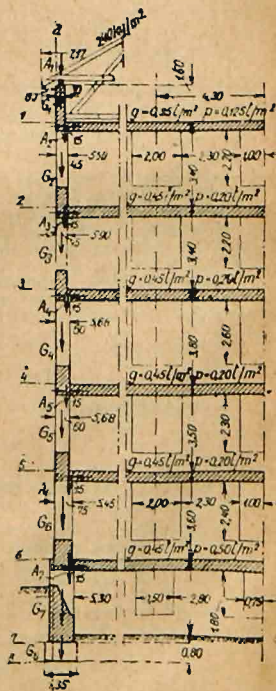

Fig. 604.

8. Przy obliczeniu podciągów, na które przenosi się ciężar z powierzchni stropu większej niż 30 m², można wielkość obciążenia ruchomego zmniejszyć o 10%.

9. Przy obliczeniu podciągów, podtrzymujących mur związany na całej wysokości ze ścianami głównymi, można przyjąć, że na podciąg przenosi się obciążenie części muru ograniczonej prostymi, wychodzącymi pod kątem 60° do poziomu ze skrajnych najniższych punktów muru, o ile proste nie trafiają w murze w otwory. W tym ostatnim przypadku należy ograniczające proste podnieść tak, aby nie przecinały otworu (fig. 605). Grubość filara narożnego podtrzymującego podciąg tak obliczony, mierzona w kierunku otworu, powinna być co naj-

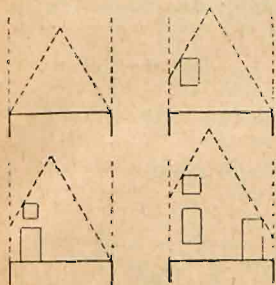

Fig. 605 a, b, c, d.

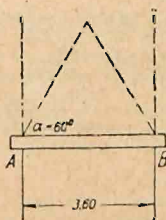

Fig. 606.

mniej równa połowie rozpiętości otworu w świetle w przeciwnym razie podciąg należy obliczać na cały ciężar ściany, ograniczonej liniami pionowymi.

Największy moment belki obciążonej wedle fig. 605 a i 606 wynosi $M = \frac{1}{8} Pl$, gdzie l jest rozpiętością, zaś P całkowitem obciążeniem.

Przykłady. 1. Obliczyć największy moment zginający belki podtrzymującej ścianę z cegły zwykłej o grubości 0,42 m (por. fig. 606).

Jeżeli rozpiętość w świetle wynosi $l_0 = 3,60$ m, to teoretyczny odstęp punktów podparcia belki wynosi: $l = 1,05 l_0 = 1,05 \cdot 3,60 = 3,78$ m.

Całkowity ciężar muru działający na belkę:

$$P = 3,78 \cdot \frac{1}{2} \cdot 3,28 \cdot 0,42 \cdot 1600 = 4240 \text{ kg.}$$

Największy moment zginający w środku rozpiętości belki:

$$M = \frac{Pl}{6} = \frac{4240 \cdot 3,78}{6} = 2672 \text{ kgm.}$$

2. Obliczyć belkę żelazną dźwigującą ścianę o grubości 0,30 m, wysoką 7,70 m, z otworami na zasadzie trójkątnego rozkładu ciśnienia muru (por. fig. 607).

Obciążenie belki przyjmiemy odpowiednio do przepisów wedle figury ograniczonej od dołu prostą poziomą, przechodzącą przez punkty podparcia A i B, z boku rzędnymi wychodzącymi z punktów A i B, jakoteż prostymi nachylnymi pod kątem 60° do poziomu, przechodzącymi przez naroża górnego otworu.

Ciężary poszczególnych pasków wynoszą wtedy:

$$P_1 = 1600 \cdot 0,30 \cdot 4,45 \cdot 0,50 = 1170 \text{ kg}$$

$$P_2 = 1600 \cdot 0,30 \cdot 7,95 \cdot 0,50 = 1910 \text{ kg}$$

$$P_3 = 1600 \cdot 0,30 \cdot 11,45 \cdot 0,50 = 2750 \text{ kg}$$

$$P_4 = 1600 \cdot 0,30 (1,20 \cdot 1,05 \cdot 0,50 + 1,20 \cdot 1,40) = 1100 \text{ kg.}$$

Oddziaływanie:

$$O_1 = \frac{1}{4,20} (1170 \cdot 4,64 + 1910 \cdot 2,66 + 2750 \cdot 1,68 + 1100 \cdot 1,20) = \frac{16460}{4,20} = 3680 \text{ kg.}$$

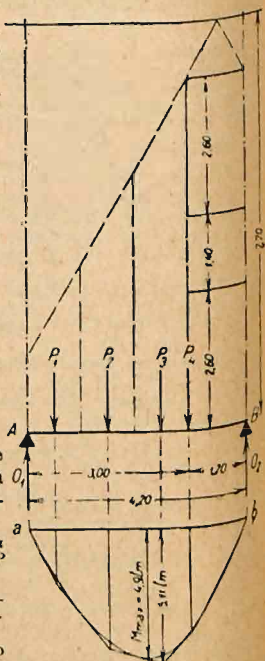

Fig. 607.

Momenty:

$$M_1 = O_1 (4,20 - 3,64) = 2060 \text{ kgm}$$

$$M_2 = O_1 \cdot 1,54 - P_1 \cdot 0,98 = 5670 - 1150 = 4520 \text{ kgm}$$

$$M_3 = O_1 \cdot 2,52 - P_1 \cdot 1,96 - P_2 \cdot 0,98 = 9280 - 2300 - 1870 = 5110 \text{ kgm.}$$

$$M_4 = O_1 \cdot 3,00 - P_1 \cdot 2,44 - P_2 \cdot 1,46 + P_3 \cdot 0,48 = 11040 - 2860 - 2790 - 1320 = 4070 \text{ kgm.}$$

Moment największy wypada, jak widać z rysunków, w pobliżu p. 3. Różni się on jednak co do wielkości bardzo mało od M_3 , tak, że przyjąć możemy i dla obliczenia, że najw. $M = M_3 = 5110 \text{ kgm}$.

10. W obliczeniach przyjąć można, że ciśnienie słupów itp. ciężarów skupionych rozkłada się w murze ceglanym na zaprawie wapiennej pod kątem 4:1, na zaprawie cementowo-wapiennej 3:1, cementowej 2:1, zaś w betonie najwyżej 1:1. Odsadki w murze ceglanym nie mogą być przytem szersze niż $\frac{1}{4}$ długości cegły. Wysokość ich musi wynosić więc przy zaprawie wapiennej 4 warstwy cegieł, cementowo-wapiennej 3, zaś cementowej 2 warstwy cegieł.

Przykład. Obliczyć fundament słupa obciążonego osiowo ciężarem $P = 60 \text{ t}$ jako: 1. mur ceglany na zaprawie wapiennej, 2. mur ceglany na zaprawie cementowo-wapiennej, 3. mur ceglany na zaprawie cementowej, 4. betonowy — przy dopuszczalnym ciśnieniu na gruncie 2 kg .

Ad 1:

Słup otrzymuje podstawę kwadratową o boku:

$$b = \sqrt{\frac{60000}{7}} = \approx 95 \text{ cm};$$

Przybliżona szerokość podstawy fundamentu w głębokości $g = 1,68 \text{ m}$:

$$b_1 = b + 2g \operatorname{tg} \varphi = 0,95 + 2 \times 1,68 \times \frac{1}{4} = 1,79 \text{ m};$$

ciężar fundamentu:

$$G = \frac{1}{3} (b^2 + bb_1 + b_1^2) g \gamma = \approx 3,7 \text{ t};$$

potrzebna szerokość fundamentu:

$$b_1 = \sqrt{\frac{G+P}{k}} = \sqrt{\frac{63700}{2}} = \approx 179 \text{ cm.}$$

Ad 2:

$$b = \sqrt{\frac{60000}{9}} = \approx 82 \text{ cm}; \text{ potrzebna głębokość } g = 1,44 \text{ m}$$

$$b_1 = 0,82 + 2 \times 1,44 \times \frac{1}{4} = \approx 1,78 \text{ m}$$

$$G = \approx 3,1 \text{ t}$$

potrzebne:

$$b_1 = \sqrt{\frac{63100}{2}} = \approx 178 \text{ cm.}$$

Ad 3:

$$b = \sqrt{\frac{60000}{12}} = \approx 71 \text{ cm} \text{ potrzebna głębokość } g = 1,06 \text{ m}$$

$$b_1 = 0,71 + 2 \times 1,06 \times \frac{1}{2} = 1,77 \text{ m}$$

$$G = \approx 2,3 \text{ t}$$

potrzebne:

$$b_1 = \sqrt{\frac{62300}{2}} = \approx 177 \text{ cm.}$$

Ad 4:

$$b = \sqrt{\frac{60000}{12}} = \approx 71 \text{ cm} \text{ potrzebna głębokość } g = 0,61 \text{ m}$$

$$b_1 = 0,54 + 2 \times 0,61 \times 1 = 1,76 \text{ m}$$

$$G = \approx 1,6 \text{ t}$$

potrzebne:

$$b_1 = \sqrt{\frac{61600}{2}} = \approx 176 \text{ cm.}$$

Z przykładu tego wynika, że w fundamencie ceglanym na zaprawie wapiennej potrzeba w danym przykładzie założyć stopę w głębokości $1,68 \text{ m}$ (bez względu na grubość cegły), aby uzyskać potrzebną jej powierzchnię, fundament ceglany na zaprawie cementowo-wapiennej w głębokości $1,44 \text{ m}$, na zaprawie cementowej w głębokości $1,06 \text{ m}$, zaś na betonie $0,61 \text{ m}$. Widać stąd jasno, że pierwszy, a nawet drugi sposób wymagają znacznej ilości materiału i są tem samym nieracjonalne.

Do §§ 6. i 7. pomocna być może następująca tabliczka:

Pochylenie dachu	1:1	1:1,5	1:2	1:2,5	1:3	1:3,5	1:4	1:4,5	1:5
α	45°	33° 40'	26° 40'	21° 50'	18° 25'	16°	14°	12° 30'	11° 20'
Obciążenie śniegiem na 1 m ² połaci dachu dla 60 kg/m ² dla 80 kg/m ²		50 66	54 72	56 74	57 76	58 77	58 78	59 78	59 79
Obciążenie wiatrem									
$n = w \sin \alpha$									
$n = 50 \sin \alpha$	35	28	22	19	16	14	12	11	9
$n = 60 \sin \alpha$	42	34	27	23	20	17	15	13	12
$n = 70 \sin \alpha$	50	39	31	26	22	19	17	15	14
$n = 100 \sin \alpha$	71	55	45	37	31	28	24	22	19
$n = 110 \sin \alpha$	78	61	50	41	35	30	27	24	21
$n = 120 \sin \alpha$	85	67	54	45	38	33	29	26	23
$n = 130 \sin \alpha$	92	72	58	48	41	36	32	28	25

Momenty bezwładności i momenty wytrzymałości przekrojów najczęściej używanych w budowie kominów:

Przekrój	Moment bezwładności względem osi równoległej do boków	Moment wytrzymałości względem osi	
		przekątnej	równoległej do boków
Koło	$0,0491 D^4 = \frac{\pi D^4}{64}$	$0,0982 D^3$	$0,0982 D^3$
Ośmiobok	$0,0574 D^4$	$0,101 D^3$	$0,1095 D^3$
Kwadrat	$0,0833 D^4 = \frac{D^4}{12}$	$0,118 D^3$	$0,167 D^3 = \frac{1}{6} D^3$
Koło z otworem kołowym ☉	$0,0491 (D^4 - d^4)$	$0,0982 (D^3 - \frac{d^3}{D})$	$0,0982 (D^3 - \frac{d^3}{D})$
Ośmiobok z otworem ośmiobocznym	$0,0547 (D^4 - d^4)$	$0,101 (D^3 - \frac{d^3}{D})$	$0,1095 (D^3 - \frac{d^3}{D})$
Ośmiobok z otworem kołowym . .	$0,0547 D^4 - 0,0491 d^4$	$0,101 D^3 - 0,091 \frac{d^3}{D}$	$0,1095 D^3 - 0,0982 \frac{d^3}{D}$
Kwadrat z otworem kwadratowym . .	$0,0833 (D^4 - d^4) = \frac{D^4 - d^4}{12}$	$0,118 (D^3 - \frac{d^3}{D})$	$0,167 (D^3 - \frac{d^3}{D}) = \frac{1}{6} (D^3 - \frac{d^3}{D})$
Kwadrat z otworem ośmiobocznym . .	$0,0833 D^4 - 0,0547 d^4$	$0,118 D^3 - 0,0774 \frac{d^3}{D}$	$0,167 D^3 - 0,1095 \frac{d^3}{D}$
Kwadrat z otworem kołowym	$0,0833 D^4 - 0,0491 d^4$	$0,118 D^3 - 0,0694 \frac{d^3}{D}$	$0,167 D^3 - 0,0982 \frac{d^3}{D}$

We wzorach powyższych D , względnie d , oznaczają średnicę koła wpisanego w zewnętrznej, wzgl. wewnętrznej figurę (więc w kwadracie, bok kwadratu). Średnica koła opisanego, a tem samem długość przekątnej wynosi w ośmioboku $D_1 = 1,0824 D$, zaś w kwadracie $1,4142 D$.

§ 8. Parcie ziemi i materiałów sypkich, oraz parcie wody.

1. Obliczanie parcia ziemi należy wykonać wedle ogólnie przyjętych zasad. O ile niema dokładnych danych co do właściwości materiału ziemnego, przyjąć należy dla ziemi:

Materiał	Kąt zesypu (tarcia) φ	Ciężar gatunkowy kg/m^3	$tg \varphi$	$tg^2 \left(45 - \frac{\varphi}{2} \right)$
Ziemia roślinna sucha . . .	35°	1400	0,700	0,271
" " wilgotna . . .	45°	1600	1,000	0,172
" " nasycona wodą . . .	30°	1800	0,577	0,333
Gлина sucha	40°	1600	0,839	0,217
" " wilgotna	45°	1700	1,000	0,172
" " nasycona wodą . . .	20°	2000	0,364	0,490
Piasek suchy	35°	1600	0,700	0,271
" " wilgotny	40°	1800	0,839	0,217
" " nasycony wodą . . .	25°	2000	0,466	0,406
Żwir rzeczny	30°	1700	0,577	0,333
Tłuczeń z kamienia ciężkiego	40°	1800	0,839	0,217
" " " lekkiego	40°	1600	0,839	0,217

2. Obliczając ciśnienie na ściany i dno zbiorników, należy przyjmować następujące wartości kątów zesypu, o ile niema dokładniejszych danych na podstawie bezpośrednich prób:

Materiał	Kąt zesypu (tarcia)	Ciężar gatunkowy kg/m^3	$tg \varphi$	$tg^2 \left(45 - \frac{\varphi}{2} \right)$
Cement	40°	1500	0,839	0,217
Groch	20°	850	0,364	0,496
Owies	28°	450	0,532	0,465
Słód	22°	530	0,404	0,361
Sól	40°	1200	0,839	0,217
Węgiel	45°	900	1,000	0,172
Koks	45°	500	1,000	0,172
Żyto, pszenica	25°	700	0,438	0,406

3. Obliczenie parcia wody należy wykonać wedle zasad hydrostatyki.

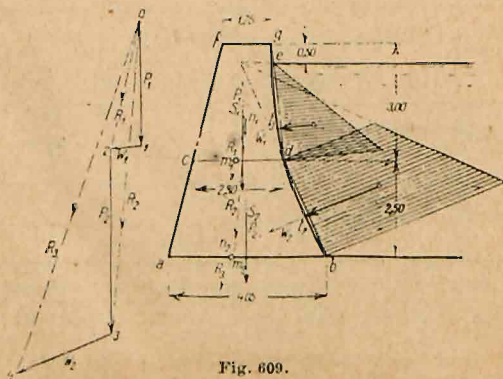

Fig. 609.

Przykład. Zbadać, czy w jazie przedstawionym na fig. 609 linia ciśnienia nie wychodzi z rdzenia. (Ciężar gatunkowy muru wynosi $2400 kg/m^3$).

Obliczymy najpierw parcie na część górną muru ponad krawędzią cd , potem na część dolną, zastępując linię krzywą muru dwiema prostymi de i bd .

CieŜar górnej części muru $cdgf$ na 1 m długości muru wynosi:

$$P_1 = 1/2 (2,3 + 1,25) \cdot 3,0 \cdot 1,0 \cdot 2,4 = 12,8 t.$$

Ciężar dolnej części muru:

$$P_2 = \frac{1}{2} (4,05 + 2,30) 2,5 \cdot 1,0 \cdot 2,4 = 19,1 \text{ t.}$$

Napór wody na część górną:

$$W_1 = \frac{1}{2} 2,51 \cdot 2,50 \cdot 1,0 \cdot 1,0 = 3,14 \text{ t.}$$

Napór wody na część dolną:

$$W_2 = \frac{1}{2} (5,0 + 2,5) \cdot 2,82 \cdot 1,0 \cdot 1,0 = 10,60 \text{ t.}$$

CieŜar P_1 i P_2 zaczepiają w środkach cięŜko i odpowiednich cz ci muru S_1 i S_2 . W_1 i W_2 w punktach t_1 i t_2 odpowiednich środkom cięŜko i trójkąta, względnie trapezu parcia. Skdamy si  P_1 z W_1 , otrzymuj wypadkową R_1 ; przecina ona  stogus  d w punkcie m_1 , leŹym wewnrz rdzenia. Następnie wypadkową R_1 przeduŹamy aŹ do przeciecia się z si  P_2 w punkcie n , z którego wychodzi wypadkowa R_2 się R_1 i P_2 (czyli P_1 , W_1 i P_2); wreszcie w punkcie n_2 przeciecia si  R_2 i W_2 prowadzimy $R_3 = 04$, która jest wypadkową wszystkich si  P_1 , P_2 , W_2 i W_1 . Zaczepia ona równieŹ wewnrz rdzenia ( rodkowej trzeciej cz ci).

§ 9. Zmiany ciepłoty. Skurecz i pęcznienie materiałów.

Wpływ zmian ciepłoty oraz wpływ skurczu względnie pęcznienia materiałów, uwzględniony został poniżej w poszczególnych rozdziałach.

II. Konstrukcje drewniane.

§ 10. Za rozpiętość teoretyczną belek drewnianych przyjąć należy odległość od środka do środka podpór, względnie dla belek, opartych bezpośrednio na murze rozpiętość równa 1,05 odległości podpór w świetle.

§ 11. 1. Statycznie obliczone naprężenia nie mogą przekraczać, dla drzewa suchego (do 15% wilgotci) następujących granic:

Napężenie drzewa na	Napężenie dopuszczalne w kg/cm^2 dla drzewa	
	miękkiego	twardego
Ciągnięcie	110	130
Zginanie	100	120
Cisnienie równoległe do włókien	80	100
" prostopadłe " " " " " " "		
a) na całej szerokości belki	15	35
b) na części " " " " " " "	25	50
Ścinanie równoległe do włókien	15	25
" prostopadłe " " " " " "	30	40

Napężenia na ciśnienie pod kątem ukośnym do włókien należy przyjmować dla kąta 30° między kierunkiem siły, a kierunkiem włókien równe 60% napężenia dopuszczalnego równoległe do włókien, zaś dla kąta 60° równe 30% tegoż napężenia. Dla pośrednich wartości należy interpolować linjowo.

2. Przy obliczaniu konstrukcji tymczasowych, budowanych na najwyższej trzyletni okres trwania, można dopuścić naprężenia o 20% wyższe od wyżej podanych.

3. W konstrukcjach, będących naprzedmiotem pod wodą i na powietrzu, należy naprężenie dopuszczalne zmniejszyć o 30%.

4. Trzpienie żelazne w połączeniach wedle fig. 610 należy obliczać na ciśnienie na ściankę dziury i na zginanie, przyczem przy rozkładzie ciśnienia wedle fig. 611 i 612 wynoszą momenty zginające:

$$M_1 = \frac{1}{8} Pa$$

$$M_2 = \frac{2}{27} Pb.$$

Rozkład ciśnienia na ściankę dziury

w przykładce

w belce głównej

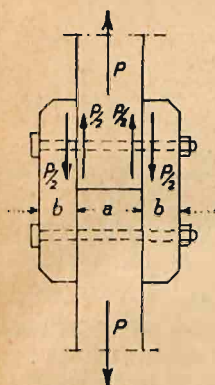

Fig. 610.

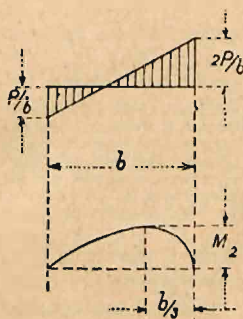

Fig. 611.

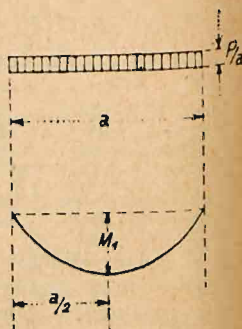

Fig. 612.

Przykład por. „Drewniane konstrukcje inżynierskie“ w tomie III.

Przy przyjęciu jednostajnego rozkładu ciśnienia na ściankę dziury nie powinno ono przekraczać wartości: 100 kg/cm^2 w belce głównej (środkowej), zaś 50 kg/cm^2 w przykładkach. Odpowiednie wartości przy ciśnieniu prostopadłym do włókien wynoszą 30, wzgl. 15 kg/cm^2 .

5. Dźwigary złożone (zazębione, klinowe i klockowe) oblicza się, przyjmując zamiast momentu wytrzymałości całkowitego przekroju dźwigarów tylko część tegoż w procentach wedle nast. tablicy:

Ilość belek	Dźwigar zazębiony	Dźwigar klinowy	Dźwigar klockowy
2	80%	80%	70%
3	70%	70%	60%

Przykład por. „Drewniane konstrukcje inżynierskie“ w tomie III.

6. Przy obliczeniu statycznym części narażonych na ściskanie należy uwzględnić możliwość wyboczenia przez wprowadzenie współczynnika zmniejszającego (spółczynnika wyboczenia) zależnego od smukłości l/i , gdzie l jest długością wolną, zaś i najmniejszym promieniem bezwładności przekroju.

Przykład. Obliczyć zastrzał w belce kratowej narażony na ściskanie. Siła osiowa ściskająca $P = 16 \text{ t}$, długość zastrzału $l = 2,00 \text{ m}$.

Potrzebna powierzchnia na ściskanie:

$$F_o = \frac{16\,000}{80} = 200 \text{ cm}^2.$$

Przyjęto przekrój zastrzału: $18 \times 18 \text{ cm}$,

$$F = 324 \text{ cm}^2, \quad i = 5,2 \text{ cm}, \quad \frac{l}{i} = \frac{200}{5,2} = 38,46, \quad \beta = 0,78.$$

Przekrój potrzebny na wyboczenie: $F_w = F_o : \beta = 200 : 0,78 = 257 \text{ cm}^2 < F$.

7. Dla słupów obciążonych (ściskanych) mimosiowo lub narażonych oprócz obciążenia osiowego także na działanie sił zginających, należy wyznaczyć złożone naprężenie, wywołane obciążeniem i momentem zginającym.

8. Strzałka ugięcia belek drewnianych nie powinna przekraczać $\frac{1}{400}$ rozpiętości. Należy ją obliczać jedynie dla belek o rozpiętości większej niż 5 m.

9. Spółczynnik sprężystości przyjąć należy dla drzewa $110\,000\text{ kg/cm}^2$.

III. Konstrukcje żelazne.

§ 12. 1. W konstrukcjach budowlanych należy z reguły używać żelaza zlewne. Żelazo powinno odpowiadać przepisom, dotyczącym żelaza budowlanego, jakie ustali Polski Komitet Normalizacyjny. Do czasu wydania tych przepisów obowiązują „Tymczasowe przepisy dotyczące żelaza budowlanego”, wydane przez M. R. P. w r. 1920.

2. Żelaza spawanego używać wolno tylko za zezwoleniem władzy budowlanej.

3. Na słupy i części konstrukcji ściskane, można używać żeliwa (żelaza lanego) o wytrzymałości najmniej 1200 kg/cm^2 na rozciąganie, a 5000 kg/cm^2 na ściskanie.

§ 13. Za rozpiętość belek wolno leżących i belek ciągłych przyjąć należy odległość od środka do środka podpór. Dla belek, leżących bezpośrednio na murze lub ciosie podporowym, przyjąć należy rozpiętość równą 1,05 odległości podpór w świetle.

§ 14. 1. Naprężenia w żelazie zlewne nie powinny przekraczać granic, określonych następującym zestawieniem:

Rodzaj naprężenia	Naprężenie dopuszczalne w kg/cm^2
Rozciąganie	1200
Ściskanie	1200
Zginanie	1200
Ścinanie z wyjątkiem nitów i śrub	800
Ścinanie nitów	900
Ciśnienie na ściankę dziury w nitach	1800
Ścinanie śrub	700
Ciśnienie na ściankę dziury w śrubach	1400

2. Naprężenia dopuszczalne dla stali budowlanej podnosi się wobec cyfr podanych dla żelaza zlewne pod 1., w tym samym stosunku, co granice plastyczności, stwierdzone dla danej stali wobec granicy plastyczności żelaza zlewne, którą należy przyjąć 2400 kg/cm^2 . Odpowiednie orzeczenie winno być wydane przez jedną z politechnik polskich lub inny zakład dla badania materiałów budowlanych, uznany przez M. R. P.

Jeżeli np. stal posiada granicę plastyczności 2800 kg/cm^2 , to naprężenie jej dopuszczalne na rozciąganie wynosi $1200 \times \frac{2800}{2400} = 1400\text{ kg/cm}^2$.

3. W razie uwzględnienia wszystkich najniekorzystniejszych wpływów przy zupełnie ścisłym obliczeniu, można powyższe normy naprężeń, za zezwoleniem władzy budowlanej, zwiększyć o 200 kg/cm^2 , naprężenia na ścinanie jednak tylko o 100 kg/cm^2 .